Lietas Nr. A420144916
Lietas arhīva Nr. AA43-0584-17/18

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2017.gada 26.aprīlī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente A.Šteinberga,
tiesneses S.Kanenberga un D.Makarova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par Nodarbinātības valsts aģentūras 2015.gada 23.novembra lēmuma Nr.59 atcelšanu, sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 8.jūnija spriedumu.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

[1] Ar Nodarbinātības valsts aģentūras (turpmāk – aģentūra) Rīgas reģionālās filiāles 2015.gada 21.septembra lēmumu Nr.140725-149zaud1 tika konstatēts, ka pieteicēja /pers. B/ individuālajā darba meklēšanas plānā noteiktajā dienā 2015.gada 28.augustā nav ieradusies aģentūrā un uzrādījusi normatīvajos aktos noteiktos dokumentus. Tādējādi pieteicēja bez attaisnojoša iemelsa nav izpildījusi Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likuma (turpmāk – Bezdarbnieku atbalsta likums) 14.panta pirmās daļas 2.punktā noteikto pienākumu, kas atbilstoši minētā likuma 12.panta pirmās daļas 6.punktam ir par pamatu bezdarbnieka statusa zaudēšanai ar 2015.gada 28.augustu.

[2] Nepiekrītot minētajam lēmumam, pieteicēja to apstrīdēja. Ar aģentūras direktora 2015.gada 23.novembra lēmumu Nr.59 (turpmāk – lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts. Lēmums, kā arī 2015.gada 23.novembra vēstule Nr.3.1-06/2921, kurā sniegta informācija par Bezdarbnieku atbalsta likuma mērķi un piemērošanu, pamatoti ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Iegūstot bezdarbnieka statusu, pieteicējai bija saistoši Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.pantā noteiktie bezdarbnieka pienākumi. Pieteicējai bezdarbnieka pienākumi bija zināmi, jo pieteicējas sadarbība ar aģentūras filiāli ilga vismaz gadu. Tāpat pieteicēja iepriekšējā aģentūras filiāles apmeklēšanas reizē tika informēta par nākošo apmeklējumu 2015.gada 28.augustā. Pieteicēja noteiktajā dienā neieradās aģentūrā, par neierašanās iemesliem neinformējot nodarbinātības aģentu. Tādējādi pieteicēja neizpildīja bezdarbnieka pienākumu, kas ir pamats bezdarbnieka statusa zaudēšanai.

[2.2] 2015.gada 1.septembrī nodarbinātības aģents telefoniski sazinājās ar pieteicēju, lai noskaidrotu neierašanās iemeslus. Telefonsarunā pieteicēja informēja, ka aģentūru turpmāk neapmeklēs. Arī pēc telefonsarunas pieteicēja aģentūrā neieradās. Pieteicējas nevēlēšanās pildīt viņai noteikto bezdarbnieka pienākumu nav uzskatāms par objektīvu apstākli, kas nav atkarīgs no bezdarbnieka gribas.

[2.3] Apsverot lēmuma pieņemšanas lietderību, aģentūra uzskata, ka šis lēmums ir nepieciešams, jo bezdarbnieku pienākumu pildīšana ir priekšnoteikums valsts atbalsta saņemšanai. Ja bezdarbnieks nepilda likumā noteiktos pienākumus, tad aģentūrai nav iespējas nodrošināt efektīvu likumā noteiktā atbalsta organizēšanu, likuma mērķa sasniegšanu un bezdarbniekam nepieciešamo aģentūras pakalpojumu sniegšanu bezdarbnieka sekmīgai integrācijai darba tirgū. Izskatāmajā gadījumā tiesiska mērķa – iestādes efektīvas darbības nodrošināšana – sasniegšanai nav citu līdzekļu, kas mazāk ierobežotu pieteicējas tiesības, kā vien administratīvā akta izdošana par bezdarbnieka statusa zaudēšanu.

[2.4] No Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta pirmās daļas 2.punkta izriet likumdevēja piešķirta izvēles brīvība aģentūrai bezdarbnieku apmeklējuma plānošanā. Līdz ar to atbilstoši aģentūras iekšējam normatīvajam aktam par bezdarbnieku un darba meklētāju statusa administrēšanu nodarbinātības aģentam ir tiesības noteikt attiecīgu datumu ar ne vairāk kā divu mēnešu intervālu, kurā bezdarbniekam jāierodas aģentūras filiālē.

[3] Pieteicēja vērsās tiesā ar pieteikumu. Pieteicēja apšauba, vai uz iekšēja normatīvā akta pamata izdotais lēmums, ar kuru iestāde ierobežo pieteicējas pamattiesības, ir tiesisks.

[4] Aģentūra tiesai sniegtajos paskaidrojumos pieteicējas pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz pasūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem.

Papildus paskaidrojumos norādīts, ka iekšējais normatīvais akts par bezdarbnieku un darba meklētāju statusa administrēšanu minēts nevis pārsūdzētajā lēmumā, bet gan 2015.gada 23.novembra vēstulē Nr.3.1-06/2921, kas tapa

atsevišķi no lēmuma, jo pieteicēja lūdza ne tikai atcelt apstrīdēto lēmumu, bet arī uzdeva jautājumus par Bezdarbnieku atbalsta likuma mērķi un piemērošanu.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 8.jūnija spriedumu pieteicējas pieteikums tika noraidīts. Spriedums motivēts šādi.

[5.1] Lietā pastāv strīds par to, vai pieteicējai pamatoti atņemts bezdarbnieka statuss.

[5.2] Tiesa konstatē, ka aģentūra, izskatot pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu, ir pieņēmusi gan pārsūdzēto lēmumu, gan attiecībā uz atsevišķiem pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumā minētajiem argumentiem sniegusi atbildi vēstules formā.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 78.panta otrajai daļai iesniegumā par administratīvā akta apstrīdēšanu var norādīt administratīvā akta apstrīdēšanas motīvus. Pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumā ir norādījusi motīvus attiecībā uz Bezdarbnieku atbalsta likuma mērķi un piemērošanu, tostarp attiecībā uz bezdarbnieka pienākumu pildīšanu, kas ir neatņemama apstrīdēšanas iesnieguma sastāvdaļa. Ņemot vērā iepriekš minēto, aģentūra nepamatoti sadalījusi pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu, attiecībā uz daļu no argumentiem sniedzot atbildi Iesniegumu likuma noteiktajā kārtībā. Tādējādi tiesa pārsūdzēto lēmumu un aģentūras 2015.gada 23.novembra vēstulē Nr.3.1-06/2921 ietverto informāciju vērtēs kā vienotu administratīvā akta pamatojumu.

[5.3] Pieteicējai bezdarbnieka statuss atņemts par bezdarbnieka pienākumu nepildīšanu bez attaisnojoša iemesla. Tādējādi šīs administratīvās lietas ietvaros noskaidrojams bezdarbnieka tiesību un pienākumu apjoms, kā arī tas, vai bezdarbnieka pienākumu nepildīšana var būt par pamatu bezdarbnieka statusa zaudēšanai.

[5.4] No Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 106.panta kopsakarā ar 109.pantu izriet personas tiesības uz aizsardzību pret bezdarbu, jo darbs ir personas sociālā nepieciešamība, pašizpausmes un pašrealizācijas instruments. Pienākums nodrošināt aizsardzību pret bezdarbu uzliek valstij par pienākumu ne tikai sniegt sociālo nodrošinājumu (naudas izteiksmē) bezdarba gadījumā, bet arī īstenot aktīvus pasākumus bezdarba samazināšanai un maksimālas nodarbinātības nodrošināšanai *(sk. Bite I. Latvijas Republikas Satversmes 106.panta komentārs. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 490.-494.lapa)*.

Valsts pozitīvo pienākumu īstenošana aizsardzības pret bezdarbu jomā ir regulēta Bezdarbnieku atbalsta likumā. Atbilstoši minētā likuma 1.pantam šā likuma mērķis ir sniegt atbalstu bezdarbniekiem, lai veicinātu to spēju konkurēt darba tirgū. Tātad galvenais likuma normu mērķis ir panākt, ka persona saņem valsts atbalstu un rod iespēju atsākt strādāt *(sk. Augstākās tiesas 2007.gada 3.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-376/2007 14.punktu)*.

Valsts atbalsta saņemšanas tiesiskais pamats ir bezdarbnieka statuss, kuru atbilstoši Bezdarbnieku atbalsta likuma 10.panta pirmajai daļai piešķir personai, kura meklē darbu (3.punkts) un ir gatava nekavējoties stāties darba tiesiskajās attiecībās (4.punkts). Personai, kurai ir piešķirts bezdarbnieka statuss, ir tiesības uz šajā likumā paredzētajiem aktīvās nodarbinātības pasākumiem (3.pants), vienlaikus pieprasot no personas aktīvu līdzdarbību nodarbinātības stāvokļa risināšanā (14.pants). Personas līdzdarbības pienākumu nepildīšana ir par pamatu bezdarbnieka statusa zaudēšanai (12.panta pirmās daļas 6.punkts).

[5.5] Saskaņā ar Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta pirmās daļas 2.punktu viens no bezdarbnieka līdzdarbības pienākumiem ir pienākums individuālajā darba meklēšanas plānā noteiktajā dienā ierasties aģentūrā un uzrādīt normatīvajos aktos noteiktos dokumentus. Šā panta trešajā daļā ir uzskaitīti gadījumi, kad neierašanās aģentūrā tiek uzskatīta par attaisnojošu. Atbilstoši minētā panta ceturtajai daļai šādā gadījumā bezdarbniekam jāierodas aģentūrā pirmajā darba dienā pēc šā panta trešajā daļā minēto attaisnojošo iemeslu izbeigšanās, uzrādot attaisnojošo iemeslu apstiprinošu dokumentu.

Tiesa konstatē, ka atbilstoši pieteicējas individuālajam darba meklēšanas plānam (*lietas 81.lapa*), kas aktualizēts 2015.gada 29.jūlija konsultācijas laikā, pieteicējai 2015.gada 28.augustā plkst.14.20 bija jāierodas aģentūrā uz konsultāciju pie nodarbinātības aģenta. Pieteicēja plānā ir parakstījusies, tādējādi uzskatāms, ka ir informēta par nākamās konsultācijas laiku. Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja minētajā datumā uz konsultāciju neieradās, kā arī neinformēja aģentūru par neierašanās iemesliem.

Atbilstoši ierakstam Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēmā (*lietas 151.lapa*), kā arī nodarbinātības aģentes /pers. H/ paskaidrojumam (*lietas 77.lapa*) /pers. H/ 2015.gada 1.septembrī telefoniski sazinājās ar pieteicēju, lai precizētu neierašanās iemelsu. Pieteicēja esot norādījusi, ka aģentūru turpmāk neapmeklēs. Pieteicēja minēto faktu ne apstrīdēšanas iesniegumā, ne pieteikumā tiesai nav apstrīdējusi, tādējādi uzskatāms, ka par to lietā strīds nepastāv.

Ņemot vērā iepriekš minēto, atzīstams, ka aģentūra pamatoti konstatējusi pieteicējas neierašanos individuālajā darba meklēšanas plānā noteiktajā dienā aģentūrā par neattaisnojošu. Kā pamatoti norādījusi aģentūra, pieteicējas nevēlēšanās pildīt tai noteikto bezdarbnieka pienākumu, nav uzskatāma par objektīvu apstākli, kas nav atkarīgs no bezdarbnieka gribas. Pieteicēja ne apstrīdēšanas iesniegumā, ne pieteikumā tiesai nav norādījusi uz citiem objektīviem apstākļiem, kas traucēja viņai izpildīt noteikto pienākumu. Vispārīgi pieņēmumi par iemesliem bezdarbnieka pienākumu nepildīšanai, kas nav saistīti ar pieteicējas faktisko situāciju un kam nav iesniegti attiecīgi pierādījumi, nevar būt par pamatu, lai ignorētu pieteicējai noteiktos pienākumus.

[5.6] Pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumā un pieteikumā apšauba, vai uz iekšējā normatīvā akta pamata var ierobežot personas tiesības. Minētais arguments pēc būtības attiecas uz pieteicējas individuālajā darba meklēšanas plānā noteikto aģentūras apmeklējumu biežumu.

Kā jau konstatēts iepriekš, bezdarbnieka pienākums apmeklēt aģentūru ir noteikts Bezdarbnieku atbalsta likumā kā viens no bezdarbnieka līdzdarbības pienākumiem (14.panta pirmās daļas 2.punkts). Tādējādi bezdarbniekam šāds

pienākums izriet no ārējā normatīvā akta – likuma.

Aģentūra pamatoti norādījusi, ka attiecībā uz šā pienākuma izpildi aģentūrai pastāv rīcības brīvība, tādējādi aģentūrai atkarībā no bezdarbnieka individuālās situācijas ir tiesības bezdarbnieka individuālajā darba meklēšanas plānā noteikt apmeklējuma biežumu. Lai nodrošinātu normatīvajos aktos piešķirtās rīcības brīvības izmantošanu, nosakot vienveidīgu rīcību vienādos gadījumos, aģentūra ir izdevusi iekšējos noteikumus, kas tostarp nosaka maksimāli pieļaujamo intervālu starp bezdarbnieka apmeklējumiem. Tādējādi iekšējie noteikumi pēc būtības ir aģentūras darbinieku instruments likumā noteikto uzdevumu efektīvai izpildei, kā arī vienlīdzības principa ievērošanai, paredzot visiem bezdarbniekiem līdzīgus noteikumus attiecībā uz tiem noteiktajiem līdzdarbības pienākumiem.

Kā izriet no iekšējiem noteikumiem (gan sākotnējā lēmuma pieņemšanas brīdī, gan pašreiz spēkā esošajiem), apmeklējuma reizēs bezdarbniekam tiek sniegti Bezdarbnieku atbalsta likuma 3.panta pirmās daļas 3.[1]punktā minētie darba meklēšanas atbalsta pasākumi – bezdarbnieka individuālā darba meklēšanas plāna izstrāde, bezdarbnieka profilēšana (klasifikācija secīgai iesaistei aktīvajos nodarbinātības pasākumos), piemērota darba noteikšana, informēšana par darba meklēšanas metodēm, darba meklēšanas pienākuma izpildes pārbaude un citi aktīvu darba meklēšanu veicinoši pasākumi, kas motivē bezdarbnieku aktīvāk meklēt darbu un iekļauties darba tirgū. Tādējādi to īstenošana un efektīva kontrole nav iespējama bez bezdarbnieka līdzdalības, regulāri apmeklējot konsultācijas pie nodarbinātības aģenta, kas ir kompetents šos pasākumus veikt.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa nekonstatē, ka pieteicējas tiesības būtu ierobežotas, pamatojoties uz iekšēju normatīvo aktu. Bezdarbnieka pienākums apmeklēt aģentūru ir noteikts likumā, savukārt iekšējie noteikumi vienīgi precizē kārtību, kādā likumā noteiktais regulējums būtu piemērojams, lai aģentūra sekmīgi varētu īstenot ar likumu noteiktos uzdevumus.

[5.7] Atbilstoši Bezdarbnieku atbalsta likuma 12.panta pirmās daļas 6.punktam bezdarbnieka statusa zaudēšanas viens no pamatiem ir bezdarbnieka pienākumu nepildīšana bez attaisnojoša iemesla (tātad arī neierašanās individuālajā darba meklēšanas plānā noteiktajā dienā aģentūrā). Kā atzinusi tiesa, šāds pamats konkrētajā administratīvajā lietā ir konstatējams.

Vienlaikus atbilstoši tiesu judikatūrai Bezdarbnieku atbalsta likuma normas, kas nosaka bezdarbnieka statusa zaudēšanu, nav piemērojamas formāli, tās ir interpretējamas tādējādi, ka iestādei ir pienākums izvērtēt šā lēmuma samērīgumu *(sk. Augstākās tiesas 2007.gada 3.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-376/2007 14.punktu)*.

Tiesa konstatē, ka aģentūra ir veikusi lietderības apsvērumus pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai, norādot, ka bez bezdarbnieka līdzdalības aģentūrai nav iespējas nodrošināt efektīvu likumā noteiktā atbalsta organizēšanu, likuma mērķa sasniegšanu un bezdarbniekam nepieciešamo aģentūras pakalpojumu sniegšanu bezdarbnieka sekmīgai integrācijai darba tirgū.

Tiesa pievienojas minētajiem secinājumiem, atkārtoti uzsverot, ka, lai personai būtu tiesības uz bezdarbnieka statusu, valsts var prasīt no šīs personas līdzdarbību nodarbinātības jautājumu risināšanā.

Pieteicējas pārkāpums nav atzīstams par formālu, jo pieteicēja ir paudusi vienaldzīgu attieksmi (norādot, ka aģentūru vairs neapmeklēs) pret tai uzliktajiem bezdarbnieka pienākumiem, tādējādi pēc būtības apliecinot, ka nevēlas saņemt valsts atbalstu aizsardzībai pret bezdarbu. Bezdarbnieka statusa saglabāšana, lai iegūtu pašvaldības sociālo palīdzību, bez mērķa izmantot valsts sniegto atbalstu aizsardzībai pret bezdarbu un tādējādi atgriezties darba tirgū, nav uzskatāms par leģitīmu mērķi bezdarbnieka statusa saglabāšanai.

[5.8] Pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumā ir paudusi iebildumus par sākotnējā lēmuma pieņemšanas termiņu.

Atbilstoši Bezdarbnieku atbalsta likuma 12.panta trešajai daļai lēmumu par bezdarbnieka statusa zaudēšanu pieņem aģentūra vienas darba dienas laikā pēc bezdarbnieka statusa zaudēšanas nosacījumu konstatēšanas. Šādā gadījumā persona zaudē bezdarbnieka statusu ar dienu, kad iestājies attiecīgais bezdarbnieka statusa zaudēšanas nosacījums.

Tiesa konstatē, ka bezdarbnieka statusa zaudēšanas nosacījums iestājās 2015.gada 28.augustā, kad pieteicēja neieradās aģentūrā, tādējādi bezdarbnieka statuss pieteicējai pamatoti atņemts ar 2015.gada 28.augustu. Vienlaikus, ņemot vērā, ka persona atbilstoši likumam var aģentūrā ierasties vēlāk pēc attaisnojošu iemelsu izbeigšanās, bezdarbnieka statusa zaudēšanas nosacījumi var tikt konstatēti arī vēlāk pēc personas norādīto iemeslu izvērtēšanas, kā tas noticis arī konkrētajā gadījumā.

[5.9] Apkopojot iepriekš minēto, atzīstams, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks, savukārt pieteicējas pieteikums ir noraidāms.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kas pamatota ar šādiem argumentiem.

[6.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67.panta sestajai daļai iestāde nedrīkst pamatot administratīvo aktu ar iekšēju normatīvo aktu, bet konkrētajā gadījumā apmeklējuma biežums ir noteikts iekšējā normatīvā aktā, nevis likumā.

[6.2] Tiesa nav vērtējusi, vai iestāde nebija tiesīga noteikt citu apmeklējuma biežumu (izvērtējot katra bezdarbnieka individuālo situāciju darba meklējumos), kā arī to, vai nosakot tik biežu apmeklējuma regularitāti, aģentūra ņēma vērā, ka pieteicējai nav finanšu līdzekļu sabiedriskā transporta pakalpojuma apmaksai (ap 3 *euro*) un pieteicējas apgādībā ir divi nepilngadīgi bērni, attiecīgi tiek radīts būtisks apgrūtinājums ģimenes budžetam.

[6.3] Iestāde un tiesa nav vērtējušas lēmuma samērīgumu ar tā negatīvajām sekām, proti, to, ka pieteicēja zaudē sociāli apdrošinātas personas statusu. Saglabājot pieteicējai bezdarbnieka statusu un atstājot pašas pieteicējas ieskatā to, kādu palīdzību viņa vēlas saņemt no aģentūras, kā arī saglabājot pieteicējas telefonisku informēšanu par darba piedāvājumiem, viņai netiktu ierobežotas Satversmes 106. un 109.pantā noteiktās tiesības.

[7] Aģentūra rakstveida paskaidrojumos pieteicējas apelācijas sūdzību uzskata par nepamatotu, balstoties uz pirmās instances tiesā iesniegtajiem paskaidrojumiem.

Papildus attiecībā uz pieteicējas viedokli, ka ar pārsūdzēto lēmumu pieteicējai atņemts sociāli apdrošināmas personas statuss, kas izriet no Satversmes 109.panta un no likuma „Par sociālo drošību", aģentūra norāda, ka saskaņā ar likuma „Par sociālo drošību" 3.panta trešās daļas 4.punktu bezdarbnieki ir obligāti pakļauti sociālajai apdrošināšanai. Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 5.panta pirmo daļu sociāli apdrošināmas, citastarp, ir personas, kuras saņem bezdarbnieka pabalstu. No minētā izriet, ka bezdarbnieki, kuri saņem bezdarbnieka pabalstu, ir obligāti pakļauti sociālajai apdrošināšanai. Aģentūras rīcībā nav informācijas, ka pieteicēja laika posmā no 2014.gada 25.jūlija līdz 2015.gada 28.augustam būtu saņēmusi bezdarbnieka pabalstu, tādējādi ir nepamatots pieteicējas arguments, ka aģentūra ar savu lēmumu ir atņēmusi viņai sociāli apdrošinātās personas statusu, jo pieteicējai tāds nav bijis.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu apelācijas instances tiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[9] Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi lietu pēc būtības, pārbaudījusi un novērtējusi lietā iesniegtos pierādījumus, izvērtējusi apelācijas sūdzībā minētos argumentus, secina, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota.

[10] Apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pietiekams, tādēļ atbilstoši Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturtajai daļai pievienojas pirmās instances spriedumā izteiktajai motivācijai *(sk. šī sprieduma 5.punktu)* un atkārtoti to nenorāda.

Attiecībā uz apelācijas sūdzības argumentiem apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[11] Pieteicēja būtībā iebilst pret individuālajā darba meklēšanas plānā noteikto aģentūras apmeklējuma biežumu, uzskatot, ka apmeklējumi noteikti pārāk bieži, radot pieteicējai papildus finansiālu slogu saistībā ar nepieciešamību apmaksāt sabiedriskā transporta izmantošanas pakalpojumus. Pieteicēja arī pauž viedokli, ka lēmums par bezdarbnieka statusa atņemšanu ir pamatots ar iestādes iekšēju normatīvo aktu. Lai arī pieteicēja šo iekšējo normatīvo aktu neidentificē, no lietas materiāliem secināms, ka par tādu pieteicēja, acīmredzot, uzskata, aģentūras apstiprināto 2014.gada 14.februāra iekšējo normatīvo aktu Nr.9 „Bezdarbnieku un darba meklētāju statusa administrēšanas un darba meklēšanas atbalsta pasākumu īstenošanas kārtības iekšējie noteikumi" (turpmāk – Iekšējie noteikumi Nr.9; spēkā līdz 2015.gada 3.septembrim, kad spēkā stājās tāda pat nosaukuma iekšējais normatīvais akts Nr.31), kas paredz, ka maksimāli pieļaujamais intervāls starp apmeklējumiem ir divi mēneši, ja bezdarbnieks nav iesaistīts kādā no pasākumiem vai nav paziņojis aģentūrai, ka devies darba meklējumos uz citu Eiropas Savienības valsti (39.1.apakšpunkts); ja bezdarbnieks ir iesaistīts kādā no pasākumiem, nākamo aģentūras apmeklējuma datumu nosaka nākamā mēneša laikā pēc dalības pasākumā (39.2.apakšpunkts).

Ņemot vērā, ka aģentūra pārsūdzēto administratīvo aktu ar Iekšējiem noteikumiem Nr.9 vai citu iekšēju normatīvo aktu nav pamatojusi, pieteicējas iebildumi, acīmredzot, ir saistīti ar apsvērumu, ka iekšējs normatīvs akts ir ticis piemērots individuālā darba meklēšanas plāna sastādīšanā.

[12] Apgabaltiesa norāda, ka lēmums par bezdarbnieka statusa atņemšanu pieteicējai ir pamatots ar ārēju normatīvu aktu – Bezdarbnieku atbalsta likuma 12.panta pirmās daļas 6.punktu, kas noteic, ka pamats bezdarbnieka statusa zaudēšanai ir personas līdzdarbības pienākumu nepildīšana.

Konkrētajā gadījumā nav strīda, ka pieteicēja nav pildījusi individuālajā darba meklēšanas plānā noteikto pienākumu noteiktā dienā ierasties aģentūrā uz konsultāciju, kā arī iesniegt aģentūrā dokumentus, kas apliecina, ka tam bijis attaisnojošs iemesls. Attiecīgs pienākums pieteicējai izriet no Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta pirmās daļas 2.punkta (kas noteic, ka viens no bezdarbnieka līdzdarbības pienākumiem ir pienākums individuālajā darba meklēšanas plānā noteiktajā dienā ierasties aģentūrā un uzrādīt normatīvajos aktos noteiktos dokumentus), kā arī 14.panta trešās un ceturtās daļas (kurā uzskaitīti gadījumi, kad neierašanās aģentūrā tiek uzskatīta par attaisnojošu, kā arī noteikti termiņi, kādos personai, attiecīgajiem apstākļiem izbeidzoties, jāierodas aģentūrā un jāuzrāda attaisnojošo iemeslu apstiprinošu dokumentu).

Apgabaltiesas ieskatā apstāklis, ka, sastādot individuālo darba meklēšanas plānu, aģentūras filiāles vadās no iekšējā normatīvajā aktā noteiktajiem kritērijiem, pats par sevi nav pamats, lai atzītu, ka arī bezdarbnieka statusa atņemšanas pamatā ir iekšējā normatīvā akta nosacījumu neizpilde.

No Bezdarbnieku atbalsta likuma 3.panta pirmās daļas $3.^1$punkta izriet, ka bezdarbnieka individuālā darba meklēšanas plāna izstrāde ir viens no darba meklēšanas atbalsta pasākumiem. No Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta pirmās daļas 1.punkta izriet arī paša bezdarbnieka pienākums pēc bezdarbnieka statusa iegūšanas nekavējoties sniegt priekšlikumus aģentūrai individuālā darba meklēšanas plāna izstrādei. Arī Ministru kabineta 2011.gada 25.janvāra noteikumu Nr.75 „Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenotāju izvēles principiem" 4.punkts noteic, ka aģentūra bezdarbniekus pasākumos iesaista saskaņā ar individuālo darba meklēšanas plānu, ko aģentūra izstrādā, ņemot vērā situāciju darba tirgū, kā arī bezdarbnieka priekšlikumus un vajadzības. Individuālajā darba meklēšanas plānā nosaka pasākumus, kuros paredzēts

iesaistīt bezdarbnieku, un pasākumu īstenošanas laiku.

Līdz ar to pēc savas būtības individuālais darba meklēšanas plāns ir vienošanās starp aģentūru un bezdarbnieku par to, kādā veidā (ar kādām aktivitātēm jeb pasākumiem) vislabāk ir sasniedzams izvirzītais mērķis – personas integrēšanās darba tirgū.

Konkrētajā gadījumā ir konstatējams, ka pieteicēja ar savu parakstu ir akceptējusi aģentūras izstrādātos individuālos darba meklēšanas plānus, kuros noteikts, citastarp, pienākums noteiktā datumā ierasties aģentūrā uz konsultāciju. Ņemot vērā Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta pirmās daļas 1.punktā noteikto personas pienākumu pašai aktīvi līdzdarboties šī plāna izstrādē, kā arī apstākli, ka nav konstatējams, ka pieteicēja aģentūrā būtu izteikusi iebildumus par aģentūras rīcību plāna izstrādes sakarā (pirmo reizi attiecīgi iebildumi izteikti 2015.gada 21.oktobra iesniegumā, proti, jau pēc sākotnējā lēmuma pieņemšanas), apgabaltiesai nav pamata uzskatīt, ka pieteicējas vēlmes un priekšlikumi par ierašanās laiku un periodiskumu nebūtu ņemti vērā. Apgabaltiesa norāda, ka aģentūras apmeklējums nav pašmērķis, bet, citstarp, veids, kā aģentūra kontrolē, vai persona pilda tai noteiktos pienākumus (patstāvīgi un ar aģentūras palīdzību meklēt darbu, darba meklējumu rezultātus reģistrējot darba meklējumu dienasgrāmatā).

[13] Pieteicējas ieskatā, atņemot viņai bezdarbnieka statusu, ir pārkāptas Satversmes 106.pantā (kas noteic, ka, ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Piespiedu darbs ir aizliegts. Par piespiedu darbu netiek uzskatīta iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu) un 109.pantā (kas noteic, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos) garantētās tiesības uz aizsardzību pret bezdarbu.

Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējai netika nepamatoti liegtas tiesības uz aizsardzību pret bezdarbu. Pieteicējai bija tiesības uz bezdarbnieka statusu, un viņai šāds statuss tika piešķirts. Taču aizsardzības pret bezdarbu mērķis saskaņā ar Bezdarbnieku atbalsta likuma 1.pantu ir sniegt atbalstu bezdarbniekiem, lai veicinātu to spēju konkurēt darba tirgū, turklāt bezdarbniekam saskaņā ar šā likuma 10.panta pirmās daļas 3.punktu ir tiesības uz bezdarbnieka statusu tikai tad, ja viņš meklē darbu. Tādējādi galvenais šā likuma normu mērķis ir panākt, ka bezdarbnieki saņem atbalstu un rod iespēju atsākt strādāt *(sk. Augstākās tiesas 2007.gada 3.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-376/2007 14.punktu)*. Proti, valsts nodrošina darbspējīgai personai aizsardzību pret bezdarbu, taču nolūkā veicināt tās atgriešanos darba tirgū, un līdz ar to valsts no personas var prasīt aktīvu līdzdarbību personas nodarbinātības stāvokļa risināšanā. Pretējā gadījumā persona tikai nelietderīgi izmantotu valsts sniegto atbalstu. Personai, kura nemeklē darbu, taču nespēj sevi nodrošināt, ir tiesības pretendēt uz citu tās vajadzībām atbilstošu sociālo palīdzību, vēršoties pašvaldībā *(sk. Augstākās tiesas 2015.gada 11.augusta rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-714/2015 7.punktu)*.

[14] Lietā nav strīda par to, ka konkrētajā gadījumā nepastāvēja neviens no Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta trešās daļas 1.-5.punktā uzskaitītajiem apstākļiem, kad neierašanās aģentūrā var tikt uzskatīta par attaisnotu. Izvērtējot, vai ir konstatējami kādi citi, likumā tieši neminēti objektīvi apstākļi, kas nav atkarīgi no bezdarbnieka gribas (Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta trešās daļas 6.punkts), jāņem vērā, ka pieteicēja kā vienīgo iemeslu līdzdalības pasākuma nepildīšanai norādījusi apstākli, ka katram aģentūras apmeklējumam nepieciešami finansiāli resursi apmēram 3 *euro* apmērā sabiedriskā transporta pakalpojuma apmaksai.

Apgabaltiesa ņem vērā, ka pirmo reizi šāds arguments ir izteikts apstrīdēšanas iesniegumā – iepriekš, ne saskaņojot individuālos darba meklēšanas plānus, ne arī atbildot uz aģentūras darbinieka telefoniski izteikto lūgumu sniegt ziņas par neierašanās iemesliem, pieteicēja uz šādiem apstākļiem nenorādīja, bet vienkārši paskaidroja, ka „aģentūru turpmāk neapmeklēs".

Apgabaltiesa konstatē, ka laikā kopš pieteicējai 2014.gada 25.jūlijā piešķirts bezdarbnieka statuss, viņa piekritusi sadarbības pienākumam reizi mēnesī vai reizi divos mēnešos ierasties aģentūrā – 2014.gada 25.septembrī, 20.novembrī, 17.decembrī, 2015.gada 19.februārī, 21.aprīlī, 27.jūnijā, 29.jūlijā, 28.augustā, proti, 8 reizes gada laikā. Apgabaltiesai nav pamata uzskatīt, ka šāds apmeklējuma biežums būtu nesamērīgs, vēl jo vairāk tāpēc, ka pieteicēja pati to bez ierunām ir akceptējusi.

Arguments, ka personai nav bijuši naudas līdzekļi, lai ierastos aģentūrā (un persona par to ir arī vairākkārt aģentūru bija informējusi), ir vērtēts tiesu praksē, atzīstot, ka tas neatbilst Bezdarbnieku atbalsta likuma 14.panta trešās daļas 6.punkta kritērijam. Tiesa uzsvēra, ka personai šādā situācijā ir pienākums pielikt visas pūles, lai izpildītu savu pienākumu un noteiktajā datumā ierastos aģentūrā. Persona, būdama vesels cilvēks darbspējīgā vecumā, var ceļu no savas dzīvesvietas līdz iestādei mērot kājām; attālums 7-8 kilometri nav tāds, lai persona to objektīvi nevarētu pārvarēt *(sk. Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 28.janvāra spriedumu lietā Nr.AA43-0326-15/8, par kuru atteiks ierosināt kasācijas tiesvedību ar Augstākās tiesas rīcības sēdes 2015.gada 11.augusta lēmumu lietā Nr. SKA–714/2015)*.

Pieteicēja atrodas identiskā situācijā, jo arī viņas deklarētā dzīvesvieta no aģentūras atrodas apmēram 8 km attālumā, pie tam viņa, atšķirībā no iepriekš minētās lietas, aģentūru ne reizi par attiecīgajām grūtībām nebija informējusi.

Ir jāņem vērā arī tas, ka ikvienam cilvēkam ir jāprot plānot un sabalansēt savus ienākumus un izdevumus. Ņemot vērā, ka individuālais darba meklēšanas plāns tika aktualizēts 2015.gada 29.jūlijā, pieteicējai jau mēnesi iepriekš bija zināms, kad viņai būs pienākums apmeklēt aģentūru, tādējādi pieteicēja varēja savlaicīgi plānot paredzamos izdevumus. Papildus norādāms, ka palīdzību trūkumā nonākušām personām sniedz pašvaldība, kuras teritorijā persona dzīvo, līdz ar to gadījumā, ja pieteicējai nebija līdzekļu transportam, lai ierastos aģentūrā, viņa bija tiesīga lūgt palīdzību pašvaldības sociālajā dienestā.

Pieņemot lēmumu, iestāde pamatoti ņēma vērā arī apstākli, ka faktiski pieteicēja savu līdzdarbības pienākumu nepildīja atkārtoti – jau 2014.gada 20.novembrī pieteicēja neieradās aģentūrā, par neierašanās attaisnojošiem iemesliem aģentūru likumā noteiktajā termiņā neinformējot – tobrīd aģentūra atzina par iespējamu tomēr saglabāt pieteicējai bezdarbnieka statusu, jo attaisnojuma dokumenti, lai arī pēc termiņa, tomēr tika saņemti. Savukārt konkrētajā gadījumā pieteicēja ne tikai nav iesniegusi attaisnojuma dokumentus, bet arī nepārprotami ir paudusi apņēmību arī turpmāk savu līdzdarbības pienākumu nepildīt.

No apstrīdēšanas iesnieguma, pieteikuma un apelācijas sūdzības izriet pieteicējas viedoklis, ka viņa jau bija izsmēlusi visu piedāvāto apmācību kursu programmu apgūšanu, līdz ar to vēlējās, lai aģentūras turpmākais atbalsts būtu viņas telefoniska informēšana par darba piedāvājumiem. Proti, pieteicēja vēlējās saņemt aģentūras palīdzību, pati neapgrūtinot sevi ne ar kādām saistībām.

Kā jau apgabaltiesa norādīja, šāda pieteicējas vēlme neatbilst Bezdarbnieku atbalsta likuma mērķim. Lai personai būtu tiesības uz bezdarbnieka statusu, valsts var prasīt no šīs personas līdzdarbību nodarbinātības jautājumu risināšanā. Tādējādi personai ir brīvība izvēlēties, vai līdzdarboties nodarbinātības jautājumu risināšanā un saņemt valsts atbalstu vai arī nerisināt nodarbinātības jautājumu ar valsts palīdzību un līdz ar to – valsts atbalstu nesaņemt. Konkrētajā gadījumā pieteicēja ir skaidri paudusi savu nostāju nesadarboties ar aģentūru nodarbinātības jautājumu risināšanā, līdz ar to apgabaltiesa nesaskata iespēju, ka aģentūra būtu varējusi pieņemt citādāka satura lēmumu.

[15] Ievērojot minēto, pārsūdzētais lēmums ir atzīstams par tiesisku, bet pieteikums ir noraidāms.

[16] Ar tiesneša lēmumu pieteicēja tikusi atbrīvota no valsts nodevas samaksas par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturtajā daļā noteiktajam gadījumā, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā. Savukārt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta piekto daļu šā panta ceturtajā daļā paredzētais pieteicēja pienākums pieteikuma noraidīšanas gadījumā samaksāt valsts nodevu nav attiecināms uz tiem pieteicējiem, kuri pieteikumu iesnieguši par administratīvo aktu sociālās drošības jomā (pensijas, pabalsti u.tml.). Ņemot vērā to tiesību un interešu nozīmīgumu, kuras pieteicējs bija vēlējies aizsargāt, izņēmuma kārtā tiesa (tiesnesis) arī citos gadījumos ar motivētu lēmumu var atbrīvot pieteicēju no pienākuma samaksāt valsts nodevu, ja pieteikums tiek noraidīts.

Ņemot vērā, ka bezdarbnieka statusa iegūšana un atņemšana uzskatāma par sociālās drošības jautājumu, pieteicējai nav uzliekams pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. B/ pieteikumu par Nodarbinātības valsts aģentūras 2015.gada 23.novembra lēmuma Nr.59 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente A.Šteinberga

Tiesneses S.Kanenberga

D.Makarova